

Obserwacje przyrodnicze dla maluchów

Autor: Gosia Świderek

Cel zajęć: Rozbudzanie ciekawości poznawczej, kształcenie spostrzegawczości i uwagi, wyrabianie umiejętności rejestrowania wyników obserwacji, wzbogacenie słownictwa dziecka z zakresu treści środowiskowych, uwrażliwianie na piękno przyrody i konieczność jej ochrony przez wszystkich ludzi, kształtowanie postaw twórczych.

Uczestnicy: dla uczniów klas I-IV szkół podstawowych.

Miejsce: dowolny park.

Czas: wiosna, lato.

Potrzebne pomoce: sznurek, lupy lub tuby z tektury po jednej dla każdego dziecka (np. od ręczników papierowych lub papieru toaletowego), ołówek, papier, podkładki, torebki na znaleziska.

Przebieg zajęć:

Poszukiwania. Szukanie skarbów może się odbywać na wiele sposobów, oto kilka z nich.

Zadaniem dzieci jest w określonym czasie:

- znaleźć kolejno przedmiot, którego cechą powie nauczyciel oraz jego przeciwieństwo np. przedmiot gładki, a więc także chropowaty, twardy – a do pary miękki itd.;
- znaleźć jak najwięcej przedmiotów danego koloru;
- przynieść zestaw 5 przedmiotów, które mogą być zaprezentowane gościom z innej planety – dzieci powinny umieć wyjaśnić dlaczego wybrały te właśnie przedmioty;
- znaleźć co najmniej 3 rzeczy, które tworzą pewną całość, np. element drzewa (szyszka, kora, igły), trzy różne owoce, części roślin zjadane przez zwierzęta;
- znaleźć jak największą ilość przedmiotów rozpoczynających się na wybraną literę (nauczyciel mówi w myślach alfabet, a wybrane dziecko w pewnym momencie mówi stop);

Można również przygotować listę rzeczy do znalezienia: nasiona, kwiat, nadgryziony liść, coś klującego, coś miękkiego, coś co stanowi osłonę, coś co przypomina mi mnie, coś co pochodzi od zwierzęcia, szyszkę, coś długiego, coś okrągłego, coś szorstkiego.

Konieczne należy uwrażliwić uczniów na dbałość o przyrodę i zwrócić uwagę na to, że można zbierać tylko te rzeczy, które później da się zwrócić przyrodzie w nienaruszonym stanie (nie wolno zrywać roślin ani zabierać małych zwierząt). Przedmioty te można wykorzystać także do prac plastycznych w szkole, tworzenia zielników itp.

Badania po sznurze. Najważniejszym elementem tego ćwiczenia jest zaciekawienie światem małych stworzeń i roślin, który mieści się pod naszymi stopami i często nie zdajemy sobie sprawy jak bogate życie się tam toczy.

Dzielimy uczniów na cztero- lub pięcioosobowe grupy. Każda grupa otrzymuje papierowe tuby (jeśli jest taka możliwość to wybieramy lupy), kartki i ołówki do notatek oraz sznurek długości ok. 10 metrów, na którym w równych odległościach zawiązanych jest 5-10 węzłów. Uczniowie rozkładają sznurek w linii prostej na ziemi. Zadaniem dzieci jest dokładnie przyjrzeć się ziemi w promieniu ok. 20 cm od każdego węzła i zanotować obserwacje. Jakie zwierzęta zauważyli, jakie rośliny, czy było tam coś nietypowego, jak wyglądała gleba. Po obejrzeniu okolic wszystkich węzłków prosimy o dokonanie porównania. Czy okolica któregoś z nich wyróżniała się, a może zmiana nastąpiła od któregoś węzła, co się zmieniło?

Zamiast rozciągać sznur z węzłami, można rozdać grupom czterometrowy sznurek związany na końcu tak by tworzył pętlę, którą uczniowie rozłożą na ziemi, dokonają obserwacji wewnątrz koła.

Stop-klatka. Dzielimy uczniów na pary, wyjaśniamy zadania. Rolą przewodnika jest zasłonięcie oczu drugiemu dziecku i doprowadzenie go do jakiegoś ciekawego przedmiotu. Przewodnik na krótką chwilę odsłania oczy kolegi, którego zadaniem jest zarejestrować w pamięci widok. Przewodnik odprowadza kolegę od „sfotografowanego” obiektu, na tyle by nie patrzeć na niego ponownie, ważne jest to co udało się zapamiętać w ciągu tego ułamka czasu. Oczy dziecka powinny znaleźć się na tyle blisko obiektu, aby było to „zdjęcia w skali makro”, tak by dodatkowe elementy nie rozpraszały jego uwagi. Po chwili role zmieniają się. Obrazy z pamięci „aparatu mózgowego” dzieci przelewają na papier.

Szkic z natury. Rozdajemy dzieciom ołówki i kartki złożone na pół. Prosimy aby każdy wybrał sobie liść leżący na ziemi. Dzieci szkicują liść. Koniecznie należy zwrócić uwagę na to aby nikt nie odrysowywał ani nie odkalkowywał liścia. Rysowanie powinno trwać nie dłużej niż 2 minuty. Oglądamy prace i porównujemy z pierwowzorem. Następnie prosimy o znalezienie kolejnego liścia. Tym razem prosimy aby każdy zanim zacznie rysować, dokładnie obejrzał swój liść. Jaki ma brzeg, postrzępiony, pofalowany czy może prosty i gładki, w której części jest najszerszy a w której najwęższy, jak ułożone są nerwy główne i te mniejsze – naprzeciw siebie czy na zmianę raz z jednej strony raz z drugiej. Dopiero wtedy, po dokładnym obejrzeniu liścia dzieci mogą zacząć rysować, zwracając szczególną uwagę na te charakterystyczne cechy liścia jak nerwy, kształt i proporcje, brzeg liścia i długość ogonka. Po wykonanej pracy oglądamy rysunki i chwalamy autorów. Rysunki te można wykorzystać do utworzenia zielnika.

Liść. Rozdajemy dzieciom ołówki i kartki podzielone na 4 części (można je złożyć lub podzielić liniami). Prosimy aby każdy znalazł na ziemi liść, ale nie podnosił go. W pierwszym okienku dzieci jak najdokładniej opisują liść jakim go widzą np. jest zielony, ma postrzępiony brzeg, krótki ogonek, jest szeroki na dole i wąski na górze, jest ładny, widać na nim żyłki. Następnie biorą liść do ręki i za pomocą dotyku poznają kolejne cechy liścia, które wpisują w drugie pole (czy jest gładki, chropowaty, woskowany, miły, obrosnięty meszkiem). W kolejnych polach opisują liść poznany za pomocą węchu (czym pachnie liść, czy ogonek pachnie tak samo, czy liść roztarty, pognieciony w dłoni pachnie tak samo jak wcześniej?) i słuchu (jakie dźwięki wydaje liść w trakcie potrząsania nim, łamania ogonka, czy któreś dziecko potrafi grać na liściu?).